

Aigua de Marçal

Mònica Boixader

Entre la riba de les lletres catalanes i l'aigua hi ha Literatura d'aigua. Un petit espai dedicat a aquelles pàgines de la literatura catalana que tenen goteres o taques d'humitat, que estan ennuvolades o emboirades, que són plujoses o marines o que regalimen amarades de rius, que van a la deriva o que arriben a bon port... En definitiva, un espai-confí dedicat a aquelles obres literàries en què l'aigua, amb més o menys embranzida, en primer o en segon pla i en la forma que cada autor hagi preferit, pren protagonisme. La riba on es troben, potser, la literatura catalana i Caldes de Malavella.

Maria-Mercè Marçal (Barcelona 1952-1998) explicava, a *Sota el signe del drac*, que quan algú li preguntava perquè escrivia ella rumiava "a mi se m'ocorre més aviat per què no escric quan passo gaire temps sense fer-ho." L'escritura, doncs, era per ella com per qualsevol de nosaltres respirar, alimentar-nos o beure aigua. Tot i conrear altres gèneres, des dels quals fornava la lluita feminista a Catalunya, la seva obra poètica s'imposa per sobre les altres. Potser perquè per Marçal, fer poesia, era gairebé com un acte reflex de viure. Afirmava "la poesia ha estat el meu esquelet intern, la meua manera de dir-me a mi mateixa [...] També, potser, com una segona memòria".

El món poètic de l'autora està atapeït de bruixes, llunes, herbes, nits, animalons de sotabosc, contrallums i contrabans... i tots despleguen la seva flaire salvat-

ge sobre els seus poemes. Uns poemes que arrelen, malgrat ser universals, en paratges vivíssims fets d'elements primaris i íntims. D'aquesta manera, l'aigua també és una icona constant i polièdrica al llarg de la seva obra.

I talment com la sang de l'home, batega sota els versos marçalians i els dona vida. És, en la majoria dels casos, aigua en moviment. En paraules de Fina Llorca referents a l'autora, "l'aigua representa per excel·lència el femení, simbolitza el retorn a la vida i al sentit". I així, molt sovint, l'aigua parla del desig. Quan flueix a dolls, el desig es a prop, s'acompleix. Quan l'aigua alenteix, s'estanca o es congela, el poema, segur, tractarà temes més foscos. Exemplifiquem-ho: Al poema amorós *En riba d'exili* hi trobem "Amor, quin parany d'aigua i de barques em captiva". Hi palesem una aigua que flueix, habitada. En canvi, al poema d'amor frustrat *De parar i desaparar taula* Marçal parla així, "Toco les nou i les deu, i sóc l'aigua/ gebrada a les agulles del rellotge." L'aigua, en aquest cas, s'ha glaçat.

Un dels exemples més evidents d'aquest simbolisme el trobem al poemari *Desglaç*, des del títol s'hi evoca l'aigua gelada que va desfent-se. "L'hora del desglaç és una hora dolorosa però oberta. Hi ha una mort. Desapareix la carcassa que immobilitza, però també que sustenta, el sòlid dona pas al líquid." La mort de la qual parla Marçal és la del seu pare, i el desglaç representa la superació d'aquest traspàs. També, en un segon grau de lectura, l'alliberament de la filla respecte el patriarcat.

Toparem en altres ocasions amb el fet insòlit que aigua i foc es trobin, compartint vers o significat. I és que els dos elements que trobem als pols oposats tenen en

comú que, en tots dos casos, són als extrems. Si llegim i rellegim el món poètic de Marçal ens adonarem que a vegades, el foc i l'aigua, el dolor i el pler, etcètera, són intercanviables, confusibles i vàlids. I és que la poeta no usa el barem horitzontal habitual, sinó un de propi i circular. Així, foc i aigua, poden representar la mateixa cosa. I versos com "Som foc que imanta amb arrels noves l'aigua" s'omplen de coherència. Hi ha una munió d'exemples d'elements contraris que, dintre els seus llibres, s'avenen i es fonen sense treva. "T'he engendrat amb dolor,/ t'he parit amb pler", diu a *La germana, l'estrangera*.

I és que Marçal no només des dels seus versos doblegava barems, punts de mira i classificacions binàries tradicionals; ho feia, també, des de la seva vida, i tenia la destresa de convertir les dificultats en do. Coneixem aquella frase: "A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona, de classe baixa, i de nació oprimida". I ara, si Espriu ens ho permet, podríem repetir en paraules seves allò de "I cridi la veu de tot el poble: «amén»". ■